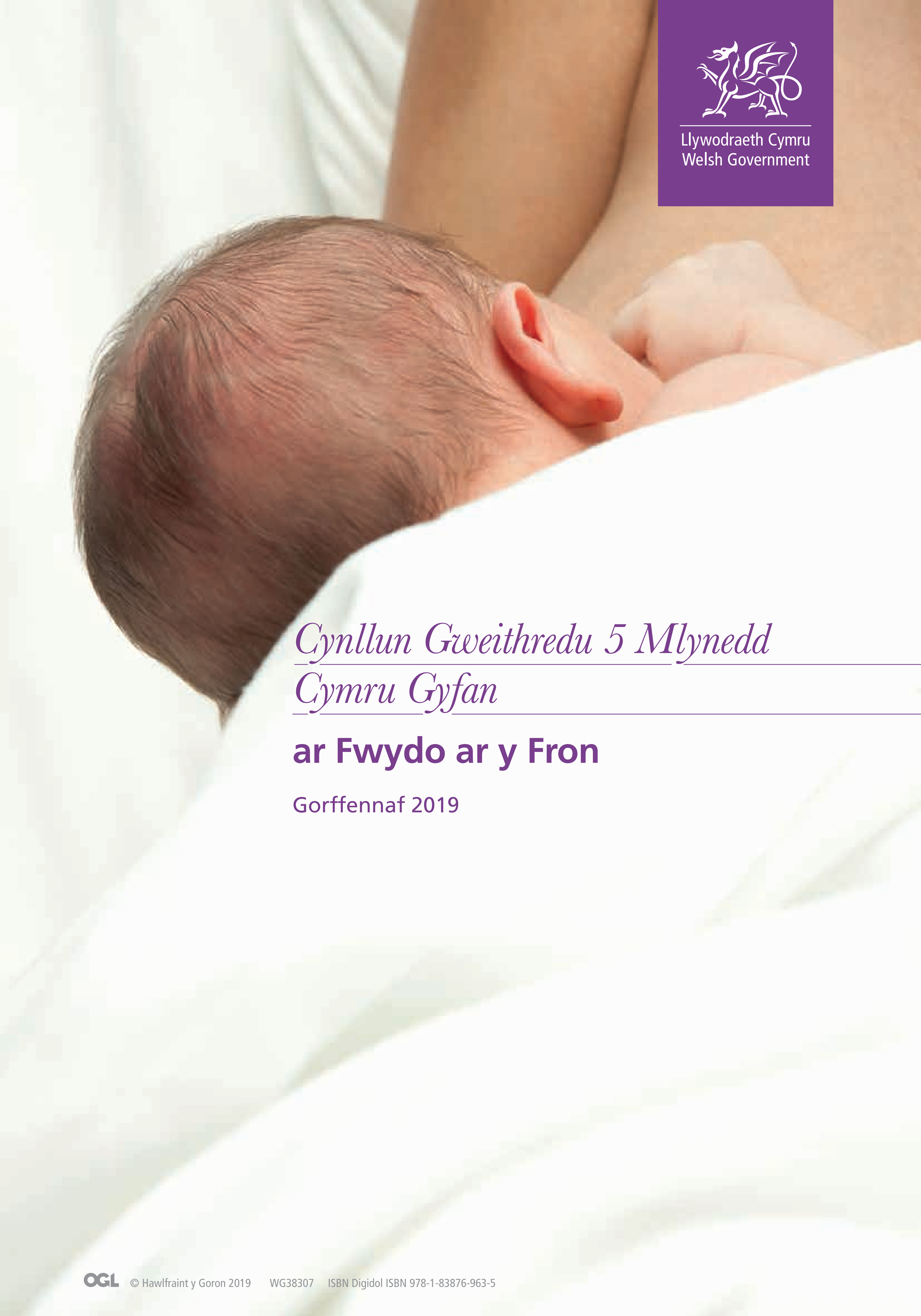

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Cynllun Gweithredu 5 Mlynedd Cymru Gyfan

ar Fwydo ar y Fron

Gorffennaf 2019

OGL © Hawlfraint y Goron 2019 WG38307 ISBN Digidol ISBN 978-1-83876-963-5

Cynllun Gweithredu 5 Mlynedd Cymru Gyfan ar Fwydo ar y Fron

Gorffennaf 2019

Rhagarweiniad

Mae bwydo ar y fron yn bwysig i iechyd a datblygiad babanod a'u mamau, ac mae'n gysylltiedig ag atal anghydraddoldebau iechyd sylweddol. Darparu llaeth y fron yw'r gweithgaredd mwyaf hygyrch a chost-effeithiol sydd ar gael o ran iechyd y cyhoedd ac mae'n hysbys ei fod yn atal amryw o glefydau heintus ac anhrosglwyddadwy, yn benodol gastro-enteritis, gordewdra plant, diabetes math 2 a chanser y fron ymysg mamau *1,2*.

'Mae bwydo ar y fron yn gonglfaen ar gyfer goroesiad, maeth a datblygiad y plentyn ac iechyd y fam. Mae Sefydliad Iechyd y Byd yn argymell bwydo ar y fron yn unig am chwe mis cyntaf bywyd plentyn, wedi'i ddilyn gan barhau i fwydo ar y fron ynghyd â rhoi bwydydd ategol priodol am hyd at ddwy flynedd neu fwy.' (Sefydliad Iechyd y Byd 2003)

O ran yr ethos hwn a'r gred y dylai pob plentyn yng Nghymru gael y dechrau gorau mewn bywyd (Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol 2015), mae bwydo ar y fron yn gallu rhoi dechrau gwell i blentyn mewn bywyd. Fodd bynnag, cydnabyddir efallai nad yw pob menyw yn dewis bwydo yn y modd hwn. Mae'n hollbwysig bod gan bob teulu fynediad at ddigon o wybodaeth sy'n seiliedig ar dystiolaeth er mwyn gwneud penderfyniad deallus, a'u bod yn cael eu cefnogi ym mha bynnag ddewis y maent yn ei wneud.

Mae gan y Deyrnas Unedig un o'r cyfraddau bwydo ar y fron isaf yn y byd; mae 80% o fabanod yn cael eu bwydo ar y fron adeg eu geni a dim ond 1% sy'n cael eu bwydo ar y fron yn unig yn 6 mis oed *4*, ac mae'r cyfraddau bwydo ar y fron yn is ymhlith menywod mewn ardaloedd lle mae mwy o amddifadedd, sy'n dwysáu anghydraddoldebau iechyd. Mae cyfraddau bwydo ar y fron yng Nghymru wedi parhau'n weddol sefydlog er y cafwyd buddsoddiad mewn gwasanaethau ac achrediad Menter Cyfeillgar i Fabanod UNICEF. Cydnabyddir bod hwn yn fater amlweddog sy'n ymwneud ag iechyd y boblogaeth, a chychwyn a pharhau i fwydo ar y fron.

Mae agweddau ac arferion diwylliannol ehangach yn parhau i ddylanwadu ar sut y mae menyw yn dewis bwydo ei baban ac, os bydd yn bwydo ar y fron, am ba mor hir y bydd yn parhau i wneud hynny. Ychydig iawn o gynnydd a gafwyd mewn cyfraddau bwydo ar y fron dros y degawd diwethaf; felly credir yn gryf fod angen dulliau gweithredu newydd gan na fydd addasiadau bach yn ddigon i sbarduno'r newid sydd ei angen.

Rydym wedi nodi amcanion a nodau strategol i lywio camau gweithredu o ran cymorth ar unwaith i fenywod a theuluoedd a'r cymhelliant iechyd i'r boblogaeth ehangach ystyried bwydo ar y fron yn ddewis a sicrhau bod hynny'n dderbyniol yn ddiwylliannol.

Amcan Strategol Cyffredinol

Bydd mwy o fabanod yng Nghymru yn cael eu bwydo ar y fron, ac am fwy o amser, a bydd yr anghydraddoldebau presennol o ran cyfraddau bwydo ar y fron rhwng grwpiau yn cael eu lleihau.

Bydd yr amcan strategol yn cael ei gyflawni drwy'r ddau ddull gweithredu strategol a ganlyn, a fydd yn gweithio ochr yn ochr â'i gilydd ar lefel y boblogaeth, a bydd gan bob un ohonynt ei amcanion diffiniedig ei hun. Bydd un llinyn yn rhoi ystyriaeth i'r system iechyd a gofal a bydd y llinyn arall yn rhoi ystyriaeth i ddulliau gweithredu o ran y system gyfan a'r boblogaeth gyfan.

Dull Gweithredu Strategol 1: Y System Iechyd

Bydd y dull gweithredu hwn yn datblygu camau gweithredu ar draws y system i fanteisio i'r eithaf ar botensial y Gwasanaeth Iechyd Gwladol yng Nghymru i gefnogi'r amcanion o ran bwydo babanod.

Nodau Strategol

1. Cefnogi teuluoedd i wneud penderfyniadau deallus ynghylch sut i fwydo eu baban.
2. Galluogi mamau sydd wedi dewis bwydo ar y fron i wneud hynny'n llwyddiannus cyhyd ag yr hoffent.
3. Creu a chynnal amgylchedd sy'n cefnogi bwydo ar y fron yn y system gofal iechyd.

Dull Gweithredu Strategol 2: Ar Lefel y Boblogaeth a'r System Gyfan

Bydd y dull gweithredu hwn yn datblygu camau gweithredu ar draws y boblogaeth i gefnogi'r dull gorau posibl o fwydo babanod i deuluoedd ledled Cymru.

Nodau

1. Cefnogi'r boblogaeth i wneud dewisiadau deallus ynghylch bwydo babanod.
2. Dylanwadu ar arferion cymdeithasol, fel bod bwydo ar y fron yn cael ei ystyried yn ffordd arferol o fwydo baban a bod hynny'n cael ei dderbyn yn rhan o fywyd pob dydd.
3. Creu lleoliadau ac amgylcheddau sy'n adlewyrchu ethos cadarnhaol a chynhwysol o ran bwydo ar y fron (e.e. ysgolion, gweithleoedd, mannau cyhoeddus/trafnidiaeth gyhoeddus).
4. Rheoli hysbysebu a rheoli argaeledd dulliau bwydo babanod nad ydynt cystal (e.e. llaeth fformiwla dilynol).

Os oes gorgyffwrdd amlwg rhwng y dulliau gweithredu, h.y. argaeledd data o safon uchel, dylid dod â'r rhain at ei gilydd.

Y Cefndir

Yn sgil pryder ynghylch y niferoedd sy'n cychwyn ac yn parhau i fwydo ar y fron yng Nghymru, gofynnodd y Gweinidog Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol am grŵp Gorchwyl a Gorffen *8* i ddarparu adolygiad ac argymhellion. Bu'r grŵp, a oedd yn cynnwys arweinwyr clinigol, cyrff proffesiynol, cyrff iechyd y cyhoedd, mamau a swyddogion Llywodraeth Cymru, yn cyfarfod bob yn ail fis rhwng mis Medi 2017 a mis Ionawr 2018, gan ddarparu cyfres o argymhellion a gymeradwywyd gan y Gweinidog ym mis Gorffennaf 2018. Maent yn cynnwys argymhellion o ran darparu gwasanaethau yn y dyfodol a ble y dylai'r rhain gael eu targedu i gefnogi menywod i wella'r cyfraddau bwydo ar y fron yng Nghymru, drwy hyrwyddo cychwyn, parhau a dileu rhwystrau, drwy 'ddull gweithredu darbodus'.

Argymhelliad 1: sicrhau bod systemau a phrosesau clir ar waith i gasglu, dadansoddi a dosbarthu data ar fwydo babanod

Argymhelliad 2: grŵp llywio strategol i sicrhau bod dull Cymru gyfan a chyfeiriad strategol

Argymhelliad 3: Rhwydwaith Bwydo Babanod Cymru, er mwyn darparu arweinyddiaeth weithredol i wella cyfraddau bwydo ar y fron

Argymhelliad 4: swydd newydd ar gyfer arweinydd strategol bwydo babanod ym mhob bwrdd iechyd

Argymhelliad 5: datblygu cynllun gweithredu Cymru gyfan yn unol â pholisïau presennol Llywodraeth Cymru; darperir sicrwydd ansawdd drwy ddatblygu a monitro dangosyddion perfformiad allweddol

Argymhelliad 6: bydd pob arweinydd strategol bwydo babanod yn datblygu, gweithredu a monitro cynllun gweithredu lleol a gaiff ei lywio yn unol â chynllun gweithredu Cymru gyfan er mwyn diwallu anghenion lleol; bydd pob bwrdd iechyd yn darparu sicrwydd ar gyfer cynnydd yn erbyn y dangosyddion perfformiad allweddol yn flynyddol

Argymhelliad 7: bydd pob bwrdd iechyd yn darparu model cymorth cydgysylltiedig a fydd yn cynnwys gweithwyr iechyd proffesiynol, cefnogwyr cymheiriaid, gwasanaethau a arweinir gan addysg a'r gymuned

Argymhelliad 8: adolygu safonau addysg presennol sy'n gysylltiedig â bwydo babanod yn gydnaws ag adolygiad y Cyngor Nyrsio a Bydwreigiaeth o safonau nyrsio a bydwreigiaeth. Sicrhau bod bwydo ar y fron yn elfen greiddiol o hyfforddiant bydwreigiaeth, neonatoleg a phediatreg

Argymhelliad 9: mae angen model sicrwydd ansawdd i osod a monitro safonau. Argymhellir cynnal arfarniad dewisiadau, ynghyd â dadansoddiad cost a budd o'r canlynol:

- *Dewis 1: cadw'r sefyllfa bresennol. Mae gan y byrddau iechyd gontractau unigol â'r Fenter Cyfeillgar i Fabanod ar hyn o bryd os ydynt yn dymuno hynny, neu maent yn cynnal ffurf arall o sicrwydd ansawdd yr adroddir arni wedyn mewn byrddau perfformiad blynyddol.*

- *Dewis 2: contract model “Unwaith i Gymru” ar draws mamolaeth, neonatoleg, ymwelwyr iechyd ac addysg, sy’n cynnwys gwerthusiad o ganlyniadau bob tair blynedd. Gofynnwyd i’r Fenter Cyfeillgar i Fabanod gostio’r model hwn.*
- *Dewis 3: model adolygiad gan gymheiriaid (yn debyg i seiciatreg amenedigol), sy’n galluogi unedau i adolygu ei gilydd yn erbyn casgliad o safonau y cytunir arnynt. Byddai hyn yn darparu cyfleoedd i ddysgu ar y cyd a sicrhau cysondeb. Byddai angen mwy o gyllid cychwynnol i greu a sefydlu’r model.*

Roedd hyn hefyd yn cyd-fynd â chyhoeddi 'Cymru Iachach: Ein Cynllun Iechyd a Gofal Cymdeithasol *9* (Mehefin 2018) sy’n diffinio ymrwymiad i ddull system gyfan o ran gwella iechyd a llesiant pobl yng Nghymru, ac roedd y broses o’i weithredu yn cael ei harwain gan y Bwrdd Trawsnewid Cenedlaethol amlddisgyblaethol. Roedd adroddiad y grŵp gorchwyl a gorffen *10* yn argymell y dylid creu’r cynllun gweithredu Cymru gyfan ar fwydo ar y fron a grŵp trosolwg strategol i gefnogi’r gwaith o’i gyflawni.

Ochr yn ochr â hynny, mae Iechyd Cyhoeddus Cymru wedi bod yn adolygu camau gweithredu i gynyddu’r cyfraddau bwydo ar y fron ar lefel y boblogaeth, gan ganolbwyntio ar leihau anghydraddoldebau. Maent wedi comisiynu ac yn gwneud sawl darn o waith i gefnogi’r datblygiad hwn, gan gynnwys y canlynol:

- adroddiad ar ddulliau gweithredu sy’n seiliedig ar asedau o ran bwydo ar y fron gan Brifysgol Caer;
- adolygiad o’r dystiolaeth ynghylch ymyrraeth o ran bwydo babanod yn y gymuned a datblygu argymhellion i lywio’r gwaith o gynllunio ymyrraeth. Cafodd y tîm ymchwil, a oedd yn cynnwys staff o’r Ganolfan Datblygu a Gwerthuso Ymyriadau Cymhleth er mwyn Gwella Iechyd y Cyhoedd (DECIPHer) ym Mhrifysgol Caerdydd, Prifysgol Abertawe ac elusen yr Ymddiriedolaeth Genedlaethol Geni Plant, ei arwain gan egwyddor, sef ceisio galluogi mwy o fenywod, sy’n byw mewn cymunedau yng Nghymru lle mae cyfraddau isel o ran bwydo ar y fron, i fwydo ar y fron.
- dadansoddiad ymddygiadol i ddeall y rhwystrau a’r hwyluswyr sy’n sail i’r penderfyniad i gychwyn a pharhau i fwydo ar y fron.

Yn 2018, roedd Iechyd Cyhoeddus Cymru a Llywodraeth Cymru wedi cymryd rhan mewn prosiect rhyngwladol i feincnodi bwydo ar y fron, dan arweiniad Prifysgol Yale a Phrifysgol Caint yn y DU. Mae argymhellion y prosiect hwn, a ddatblygwyd gan banel o randdeiliaid, yn canolbwyntio’n benodol ar bolisïau a chamau gweithredu ar lefel y boblogaeth neu ar lefel genedlaethol:

- *Bydd cynllun gweithredu strategol ar fwydo ar y fron yn diffinio ac yn cyflawni amcanion call a thrawsnewidiol a chamau gweithredu ag adnoddau digonol ar lefel y system gyfan o ran bwydo ar y fron, ynghyd ag arweinyddiaeth, cydgysylltu ac atebolrwydd cenedlaethol a lleol.*

- *Bydd ymrwymiadau cyson a hirdymor gan y Llywodraeth o ran cyllid ac adnoddau, sy’n cael eu llywio gan dystiolaeth, yn sail i gynllun gweithredu Cymru ar fwydo ar y fron, sydd â sawl cydran, ac yn galluogi darpariaeth drawsnewidiol yn lleol i famau, babanod a theuluoedd.*

- *Bydd fframwaith ymgysylltu a hyrwyddo sy'n newid pwyslais ac sydd wedi'i greu ar y cyd, yn gyson ac ar sail tystiolaeth, yn cael ei ymwreiddio i sicrhau newid cymdeithasol er mwyn normaleiddio bwydo ar y fron ledled Cymru.*

- *Bydd safonau craidd cryfach a chydgysylltiedig o ran addysg a hyfforddiant ar draws partneriaid amlasiantaeth sy'n gweithio gyda mamau, babanod a theuluoedd yng Nghymru yn ymwreiddio dull gweithredu cyson o ran gwella ansawdd ar draws yr holl leoliadau. Mae'r safonau hyn yn seiliedig ar dystiolaeth ac yn cael eu monitro.*

- *Bydd mecanweithiau monitro a gwerthuso cadarn yn darparu data dibynadwy, esboniadol a chymaradwy yn amserol i lywio strategaeth, gwella a chynllunio gwasanaethau, a darparu sicrwydd ansawdd.*

- *Bydd camau gweithredu ymarferol yn cael eu cyflawni yng Nghymru i ymwreiddio safonau arfer da ymhlith Llywodraeth Cymru a sefydliadau cyhoeddus o ran hawliau diogelu mamolaeth a'r Cod Rhyngwladol ar Farchnata Amnewidion Llaeth y Fron a phenderfyniadau perthnasol dilynol gan Gynulliad Iechyd y Byd. Bydd camau gweithredu strategol gan Gymru yn sbarduno achos ystyrlon dros newid ynghylch materion ar draws y DU, gan gynnwys addysg ymarferwyr a'r amgylchedd deddfwriaethol o safbwynt Cymreig.*

Mae'r cynllun gweithredu hwn wedi'i ddatblygu gan grŵp o randdeiliaid ledled Cymru ac mae wedi'i lywio gan ffrydiau gwaith ynghylch iechyd y boblogaeth ehangach er mwyn cychwyn camau gweithredu lleol a chenedlaethol y nodwyd eu bod yn darparu fframwaith cryf i gefnogi menywod a theuluoedd sy'n dewis bwydo ar y fron. Bydd yr amcanion yn cael eu monitro gan grŵp llywio strategol i sicrhau eu bod yn cael eu gweithredu'n effeithiol.

Cam gweithredu 1
Sicrhau bod systemau a phrosesau clir ar waith i gasglu, dadansoddi a dosbarthu data ar fwydo ar y fron ar lefel iechyd y boblogaeth, genedlaethol a lleol.

Camau gweithredu cenedlaethol

Cydweithio â phartneriaid allweddol i wneud y canlynol:

- sicrhau bod un fframwaith data a dangosyddion cadarn, sy'n seiliedig ar dystiolaeth, ar waith i gefnogi gwyliadwriaeth ac asesiadau o anghenion ar lefel y boblogaeth; bydd prosesau rheoli perfformiad a gwella ansawdd ar gael ar lefel ddaearyddol briodol ac mewn modd amserol i lywio camau gweithredu.

- adolygu a chryfhau prosesau casglu data arferol adeg geni, ar ôl 10-14 diwrnod, 6-8 wythnos a 6 mis, gan roi ystyriaeth i ddiffiniadau, dulliau casglu/cofnodi a chyflawnder y data. Datblygu a chyflawni cynllun gwaith i wella ansawdd data, a chryfhau'r dulliau casglu a dosbarthu.

- adolygu'r sylfaen dystiolaeth ynghylch mabwysiadu adegau casglu data newydd, a dichonoldeb hynny, er enghraifft, ar ôl 48 awr, 15 mis a 27 mis, er mwyn cyd-fynd â phatrwm ymweliadau rhaglen Plant Iach Cymru, a'r data a gesglir ganddi, a gwaith meincnodi rhyngwladol, fel yr amlinellir yn argymhellion Sefydliad Iechyd y Byd ar fwydo ar y fron. Os penderfynir bod angen casglu data ar adegau ychwanegol, cydweithio â'r holl randdeiliaid allweddol i gael cymeradwyaeth gan Fwrdd Safonau Gwybodaeth Cymru, yn rhan o'r cynllun gweithredu.

- adolygu a gwella'r diffiniad o "bwriad i fwydo ar y fron" (ystyried cofnodi canlyniad sgyrsiau ystyrlon â mamau yn ystod y cyfnod cynenedigol). Os cytunir, cynnwys y dangosydd hwn yn y cynllun gwella ansawdd cyffredinol.

- creu fframwaith cenedlaethol i fonitro profiadau menywod a gwerthuso effeithiolrwydd ymyriadau ar lefel y gymuned. Ochr yn ochr â datganiadau data meintiol, bydd y canfyddiadau yn llywio cylch parhaus o wella ansawdd i sbarduno effaith gadarnhaol a mesuradwy ar ganlyniadau bwydo ar y fron a lleihau anghydraddoldebau iechyd.

- creu cynllun gwerthuso cadarn sy'n sail i gydrannau Cynllun Gweithredu Cymru Gyfan ar Fwydo ar y Fron a'r gwaith o'i gyflawni/goruchwylio, ynghyd â sianeli adborth clir i'r grŵp llywio cenedlaethol a Rhwydwaith Bwydo Babanod Cymru, er mwyn llywio gwaith cynllunio a chyflawni parhaus.

- datblygu mecanweithiau i sicrhau bod byrddau iechyd yn atebol am gyflwyno data ar fwydo babanod yn amserol ac yn gywir gan swyddfeydd iechyd plant cymunedol i'r Gronfa Ddata Genedlaethol ar Iechyd Plant Cymunedol.

Camau gweithredu lleol
• datblygu mecanweithiau atebolrwydd er mwyn i ddarparwyr gwasanaethau mewn byrddau iechyd (gan gynnwys bydwragedd, ymwelwyr iechyd a meddygon teulu) fod yn atebol am gyflwyno data ar fwydo babanod yn amserol ac yn gywir i'w swyddfa iechyd plant cymunedol leol. • archwilio a chwestiynu gwybodaeth leol yn rheolaidd i ddeall tueddiadau o ran bwydo ar y fron, ymddygiad bwydo ar y fron ac adegau tyngedfennol, megis lleihau a rhoi'r gorau i fwydo ar y fron. Defnyddio'r wybodaeth hon i lywio'r gwaith o fonitro a chynllunio gwasanaethau cynhwysfawr. • cydweithio â darparwyr gwasanaethau lleol i wella cywirdeb, cyflawnder ac amseroldeb data ar fwydo babanod a gyflwynir i swyddfeydd iechyd plant cymunedol lleol. • defnyddio methodolegau gwella ansawdd a'r fframwaith cenedlaethol, pan fydd wedi'i sefydlu, i sbarduno gwelliant parhaus, sydd wedi'i lywio gan ddata, ar draws y llwybr gofal ar gyfer bwydo babanod. Bydd hyn yn ceisio cael effaith gadarnhaol a mesuradwy ar ganlyniadau a lleihau anghydraddoldebau iechyd. • cydweithio â thimau iechyd y cyhoedd lleol, byrddau partneriaeth rhanbarthol a byrddau gwasanaethau cyhoeddus i fyfyrio ynghylch y data, monitro gwelliannau a datblygu camau gweithredu ategol sy'n seiliedig ar dystiolaeth, lle bo'n briodol.

Sylfaen dystiolaeth
Sefydliad Iechyd y Byd ac UNICEF (2003) Global strategy on infant and young child feeding. McFadden et al (2017) Support for healthy breastfeeding mothers with healthy term babies, Cochrane Database of Systematic Reviews 2017, Rhifyn Rollins et al. (2016) Why invest, and what it will take to improve breastfeeding practices? Lancet 387, 491–504. Pecyn Briffio ar Argymhellion 'Becoming Breastfeeding Friendly' https://publichealth.yale.edu/bfci/countries/great_britain/index.aspx

Cam gweithredu 2
Sefydlu grŵp llywio strategol i sicrhau dull Cymru gyfan o ran gwella cyfraddau bwydo ar y fron yng Nghymru. Bydd y grŵp llywio strategol yn pennu'r cyfeiriad strategol ac yn cynghori'r Llywodraeth ynghylch y cyfeiriad yn y dyfodol, gan gwmpasu dulliau gweithredu o ran iechyd y boblogaeth a darparu gwasanaethau.

Camau gweithredu cenedlaethol

- sefydlu grŵp llywio strategol sy'n cynnwys rhanddeiliaid allweddol i fod yn atebol am oruchwylio a monitro arferion o ran bwydo ar y fron a chymorth i wasanaethau yng Nghymru.
- ystyried y dewisiadau o ran cynnwys targed Haen 1 ar fwydo ar y fron yn Fframwaith Perfformiad y GIG.
- sicrhau bod mecanweithiau effeithiol ar waith i gadw golwg ar y boblogaeth a gwneud argymhellion ynghylch camau gweithredu i wella'r ddarpariaeth.
- adolygu tystiolaeth ryngwladol a chenedlaethol berthnasol, camau gweithredu a'r dewisiadau o ran polisi, ac ystyried y goblygiadau i Gymru.
- datblygu cynllun gwaith blynyddol sydd wedi'i lywio gan waith ymgysylltu â rhanddeiliaid allweddol ac argymhellion gan Rwydwaith Bwydo Babanod Cymru ynghylch gwaith gwella posibl a datblygu materion.
- derbyn cynllun gwaith blynyddol ar gyfer Rhwydwaith Bwydo Babanod Cymru a llywio datblygiad cynllun gwaith ar gyfer y dyfodol sy'n cynnwys gwaith o fewn y cyfeiriad polisi cenedlaethol.
- monitro amrywiadau o ran cyfraddau bwydo ar y fron o fewn grwpiau o'r boblogaeth, a rhyngddynt, ac ar draws byrddau iechyd. Cychwyn cyfleoedd i rannu arferion gorau a mabwysiadu dull Cymru gyfan.
- monitro cynlluniau tymor canolig integredig gan fyrddau iechyd i sicrhau bod ffocws strategol lleol ar gymorth o ran bwydo ar y fron a bod arferion yn cael eu hadlewyrchu mewn cynlluniau gweithredu lleol.
- datblygu strategaeth werthuso i fesur llwyddiant o ran cyflawni'r amcanion a'r targedau y cytunwyd arnynt ac a ddiffiniwyd yn y cynllun gweithredu pum mlynedd Cymru gyfan, sydd â sawl cydran.

Camau gweithredu lleol

- sicrhau bod cynlluniau tymor canolig integredig y byrddau iechyd yn cynnwys camau gweithredu i'w datblygu mewn cynlluniau gweithredu lleol ar fwydo ar y fron sy'n cael eu llywio gan arweinwyr strategol bwydo babanod y byrddau iechyd. Dylai'r cynllun tymor canolig integredig roi eglurder ynghylch amcanion, camau gweithredu call a dyrannu adnoddau er mwyn cael ei gymeradwyo.

- sicrhau bod cynlluniau gweithredu lleol ar waith i ddatblygu gwelliant o ran nifer y menywod sy'n cychwyn ac yn parhau i fwydo ar y fron, gan ddefnyddio methodolegau gwella ansawdd, megis mapio prosesau, i sbarduno gwelliant parhaus ar draws y llwybr gofal ar gyfer bwydo babanod.

- datblygu mecanweithiau effeithiol o ran partneriaethau lleol ar gyfer adolygiad strategol a gweithredol o weithgarwch a chanlyniadau bwydo babanod, gan gynnwys byrddau iechyd, timau iechyd y cyhoedd lleol, clystyrau gofal sylfaenol, byrddau gwasanaethau cyhoeddus a byrddau partneriaeth rhanbarthol.

- gan ddefnyddio'r egwyddorion cynllunio dan y Cynllun Trawsnewid, cydweithio â byrddau iechyd, arweinwyr lleol bwydo babanod ac arbenigwyr mewn bwydo babanod o gefndiroedd statudol, academaidd a'r trydydd sector, er mwyn cefnogi'r gwaith o gyflawni cynlluniau tymor canolig integredig sy'n seiliedig ar dystiolaeth ac sydd wedi'u teilwra'n lleol. Bydd y gwaith hwn wedi'i lywio gan ddamcaniaethau newid sy'n mapio sut y gall y Cynllun Gweithredu Cymru Gyfan weithio ar lefel unigolion, cymunedau ac ar lefel y boblogaeth ac mewn gwahanol gyd-destunau diwylliannol/o ran cyfraddau bwydo ar y fron.

- datblygu mecanweithiau gwerthuso i fesur llwyddiant ymyriadau i wella cyfraddau lleol o ran cychwyn a pharhau i fwydo ar y fron, ynghyd ag adborth gan ddefnyddwyr gwasanaethau.

- darparu adroddiad blynyddol i'r grŵp llywio cenedlaethol ynghylch effeithiolrwydd ymyriadau a'r effaith ar gyfraddau cychwyn a pharhau i fwydo ar y fron, gan gynnwys adborth gan ddefnyddwyr gwasanaethau.

Sylfaen dystiolaeth

Pecyn Briffio ar Argymhellion 'Becoming Breastfeeding Friendly'
https://publichealth.yale.edu/bfci/countries/great_britain/index.aspx

Llywodraeth Cymru (2018) Cymru Iachach: Ein Cynllun Iechyd a Gofal Cymdeithasol

Cam gweithredu 3
Sefydlu Rhwydwaith Bwydo Babanod Cymru er mwyn darparu arweinyddiaeth weithredol i wella cyfraddau bwydo ar y fron. Bydd y rhwydwaith yn cynghori ac yn ymgymryd â gwaith dirprwyedig ar ran y grŵp llywio strategol y mae'n atebol iddo, ac yn cysylltu â gwledydd eraill yn y DU.

Camau gweithredu cenedlaethol
• bydd Llywodraeth Cymru ac Iechyd Cyhoeddus Cymru yn cefnogi'r gwaith o ffurfio a chynnal grŵp Rhwydwaith Bwydo Babanod Cymru. Bydd y rhwydwaith yn cynnwys arweinwyr strategol bwydo babanod y byrddau iechyd a rhanddeiliaid allweddol eraill. • bydd Rhwydwaith Bwydo Babanod Cymru yn ceisio gwella'r gofal a'r diwylliant bwydo ar y fron yng Nghymru, drwy rannu arferion da a defnyddio'r sylfaen dystiolaeth bresennol. • bydd Rhwydwaith Bwydo Babanod Cymru yn cyflwyno sylwadau i'r Rhwydwaith Bwydo Babanod Cenedlaethol er mwyn rhannu arbenigedd cenedlaethol ledled y DU, ynghyd ag ymchwil ac arferion gorau sy'n seiliedig ar dystiolaeth ynghylch bwydo ar y fron, llaetha, bwydo babanod a datblygiad cynnar iawn plant, a fydd yn y pen draw yn gwella ac yn sicrhau'r canlyniadau gorau posibl o ran iechyd a llesiant i famau a babanod (a'u teuluoedd) yng Nghymru. • bydd aelodau Rhwydwaith Bwydo Babanod Cymru yn cydweithio â'r arweinwyr strategol bwydo babanod a'r timau bwydo ar y fron lleol ym mhob bwrdd iechyd. Bydd hyn yn creu fframwaith polisi a systemau i wella ansawdd a mynediad i rieni at yr holl gymorth bwydo babanod drwy'r system ysbytai a gofal iechyd yn y gymuned. • bydd Rhwydwaith Bwydo Babanod Cymru yn gwneud gwaith cwmpasu ynghylch ei rôl weithredol, ar gais y grŵp llywio strategol, ac yn rhoi cyngor proffesiynol ar faterion ynghylch cychwyn a pharhau i fwydo ar y fron, er mwyn llywio'r cynllun gwaith blynyddol. • bydd Llywodraeth Cymru yn rhoi adnoddau priodol i Rwydwaith Bwydo Babanod Cymru er mwyn gweithredu dulliau arloesol sy'n seiliedig ar dystiolaeth a/neu wasanaethau cymorth bwydo ar y fron ychwanegol, e.e.: torri cwlwm tafod/creu cronfa laeth genedlaethol, yn unol â blaenoriaethau'r grŵp llywio strategol.

Camau gweithredu lleol
• bydd y byrddau iechyd yn cefnogi cynrychiolaeth gan arweinwyr strategol bwydo babanod ar grŵp Rhwydwaith Bwydo Babanod Cymru er mwyn sicrhau dull cenedlaethol cydgysylltiedig o ran gweithredu'r cynllun gweithredu cenedlaethol. • bydd byrddau iechyd yn datblygu fframwaith gwasanaeth sy'n seiliedig ar ymchwil a thystiolaeth a fydd yn darparu safonau gofal o ansawdd ar draws gwasanaethau gofal iechyd a bydd Rhwydwaith Bwydo Babanod Cymru yn eu cefnogi. • bydd arweinwyr strategol y byrddau iechyd yn cydweithio â Rhwydwaith Bwydo Babanod Cymru i wneud yn siŵr bod dulliau sicrhau ansawdd yn cael eu defnyddio i gynnal ansawdd y gofal a'r wybodaeth a roddir i famau a babanod, ni waeth pa ddull bwydo a ddewisir. • bydd Rhwydwaith Bwydo Babanod Cymru yn gweithredu dulliau arloesol lleol sy'n seiliedig ar dystiolaeth, ac sy'n ceisio cynyddu a chefnogi bwydo ar y fron, a cheir adnoddau a chefnogaeth ddigonol gan Lywodraeth Cymru, Iechyd Cyhoeddus Cymru a'r byrddau iechyd. • bydd Rhwydwaith Bwydo Babanod Cymru a'r byrddau iechyd lleol yn cefnogi anghenion hyfforddiant addysgol lleol yr holl staff sydd mewn cysylltiad â mamau, babanod a'u teuluoedd. Bydd hyn yn sicrhau bod gan staff gofal iechyd y wybodaeth, sgiliau a'r addysg briodol i'w galluogi i wneud y canlynol: cefnogi'r holl rieni i feithrin perthynas â'u baban; hyrwyddo, diogelu a chefnogi bwydo ar y fron; ac fel y bo'n briodol, helpu rhieni wrth ddefnyddio ffyrdd eraill o fwydo babanod.

Sylfaen dystiolaeth
Safonau Cyfeillgar i Fabanod UNICEF Cylch Gorchwyl Rhwydwaith Bwydo Babanod Cymru Cynllun Strategaeth Bwydo ar y Fron Llywodraeth Cymru

Cam gweithredu 4
Creu a sefydlu swydd newydd ar gyfer arweinydd strategol bwydo ar y fron ym mhob bwrdd iechyd i ddarparu rôl arweinyddiaeth strategol ar draws gwasanaethau byrddau iechyd, gan gynnwys gwasanaethau mamolaeth, neonatoleg, pediatrig a chymunedol. Bydd y disgrifiad o'r rôl yn cael ei greu i sicrhau arweinyddiaeth strategol gan y bwrdd iechyd o ran bwydo ar y fron ac atebolrwydd i'r cyfarwyddwr nyrsio.

Camau gweithredu cenedlaethol

- datblygu achos busnes i'w gyflwyno i fyrddau partneriaeth rhanbarthol sy'n cyd-fynd â'r rhaglen gydweithredol, Y 1000 Diwrnod Cyntaf, ac agenda Iechyd Cyhoeddus Cymru.
- datblygu disgrifiad swydd i Gymru gyfan er mwyn sicrhau dull gweithredu Cymru gyfan o ran swydd yr arweinydd strategol bwydo ar y fron.
- nodi ffynonellau cyllid gan bartneriaethau rhanbarthol ar gyfer yr arweinydd strategol bwydo ar y fron.

Camau gweithredu lleol

- nodi fframwaith llywodraethu ar gyfer arweinyddiaeth strategol gan y bwrdd iechyd o ran bwydo ar y fron ac atebolrwydd i'r cyfarwyddwr nyrsio.
- sicrhau dull gweithredu strategol a chynhwysol o ran bwydo ar y fron ar draws darpariaeth gofal iechyd ar gyfer defnyddwyr gwasanaethau a gweithwyr.

Sylfaen dystiolaeth

Buddsoddi mewn Gwell Cychwyn: Hybu Bwydo ar y Fron yng Nghymru 2001

Trosglwyddo cyfrifoldeb am fwydo ar y fron i Iechyd Cyhoeddus Cymru yn 2011

Trawsnewid y Maes Gwella Iechyd yng Nghymru 2013 '*angen mwy o ystyriaeth barhaus'*

Iachach i bawb – Agenda Ymyrraeth Gynnar

Profiadau niweidiol yn ystod plentyndod a chymorth i deuluoedd agored i niwed / Agenda Iechyd Meddwl Amenedigol – rhyngwyneb strategol

Cymru Iachach

Cam gweithredu 5
Bydd pob arweinydd strategol bwydo ar y fron yn datblygu, gweithredu a monitro cynllun gweithredu lleol a gaiff ei lywio yn unol â chynllun gweithredu Cymru gyfan er mwyn diwallu anghenion lleol. Bydd pob bwrdd iechyd yn darparu sicrwydd ar gyfer cynnydd yn erbyn y dangosyddion perfformiad allweddol mewn byrddau perfformiad blynyddol.

Camau gweithredu cenedlaethol

- cryfhau arweinyddiaeth ac atebolrwydd ar draws y system gofal iechyd er mwyn sbarduno gwelliannau o ran bwydo ar y fron ledled Cymru. Bydd y byrddau iechyd yn atebol i'r grŵp llywio strategol, drwy'r arweinwyr strategol bwydo babanod, am ddarparu gwasanaethau sy'n ymwneud â chychwyn bwydo ar y fron a chymorth.

- cryfhau partneriaethau â'r holl asiantaethau partneriaeth, megis awdurdodau lleol, gan geisio dylanwadu ar agweddau diwylliannol at fwydo ar y fron. Bydd arweinwyr strategol bwydo babanod yn sicrhau dull gweithredu cydgysylltiedig o ran cynlluniau gweithredu lleol.

- bydd arweinwyr strategol bwydo babanod yn llywio'r dull gweithredu cydgysylltiedig o ran cynllun gwaith blynyddol y grŵp llywio strategol.

- bydd y grŵp arweinyddiaeth strategol yn darparu mecanwaith ar gyfer monitro perfformiad o ran data byrddau iechyd lleol y mae'r arweinwyr strategol bwydo babanod yn ei gasglu ac yn cyfrannu ato.

Camau gweithredu lleol

- ymgysylltu â rhanddeiliaid allweddol i sicrhau amcan ar y cyd o ran cynyddu nifer y menywod sy'n cychwyn ac yn parhau i fwydo ar y fron mewn cymunedau lleol.

- darparu arweinyddiaeth i weithlu arbenigol bwydo babanod, ynghyd â rhaglen hyfforddiant ar gyfer gwasanaethau bydwreigiaeth, ymwelwyr iechyd a neonatoleg ar draws y bwrdd iechyd.

- adrodd ar lefel y cyfarwyddwr nyrsio a sicrhau atebolrwydd ar lefel weithredol am arferion bwydo ar y fron.

- sicrhau cynaliadwyedd o ran y ddarpariaeth gofal iechyd ar draws yr holl wasanaethau. Mae angen datblygu a chynnal llwybrau addysgol cadarn cyn cofrestru ac ar ôl cofrestru ym meysydd nyrsio, bydwreigiaeth a meysydd meddygol.

- casglu a monitro data lleol i bennu'r cyfeiriad strategol cenedlaethol a llywio cynlluniau gwaith.

- darparu cynllun gweithredu lleol blynyddol i'r grŵp llywio strategol ynghyd â thystiolaeth ei fod wedi'i gynnwys yn y cynllun tymor canolig integredig a bod rhanddeiliaid allweddol a phartneriaid wedi'u cynnwys.

- casglu tystiolaeth o adborth gan ddefnyddwyr gwasanaethau a chamau gweithredu i fynd i'r afael ag anghenion lleol.

- cydweithio â Rhwydwaith Bwydo Babanod Cymru i sicrhau bod arferion gorau yn cael eu rhannu a bod safonau cenedlaethol yn cael eu cynnal.

Cam gweithredu 6
Bydd pob bwrdd iechyd yn darparu model cymorth cydgysylltiedig a fydd yn cynnwys gweithwyr iechyd proffesiynol, cefnogwyr cymheiriaid, gwasanaethau proffesiynol a arweinir gan addysg a'r gymuned.

Camau gweithredu cenedlaethol
• datblygu fframwaith gwybodaeth a sgiliau i gefnogi datblygiad gweithlu medrus a hyderus i'r GIG (gofal sylfaenol ac eilaidd) a'r trydydd sector ar wahanol lefelau (gwybodus, medrus, arbenigol). • adolygu'r mecanweithiau ar gyfer hyfforddi a datblygu staff ar draws y system gofal iechyd (gofal sylfaenol ac eilaidd a'r trydydd sector) ynghylch bwydo babanod ar dair prif lefel cyn ac ar ôl cofrestru. • datblygu a chytuno ar safonau ansawdd ar gyfer defnyddio cefnogaeth cymheiriaid neu leygwyr wrth ddarparu cymorth bwydo ar y fron. • datblygu model gwasanaeth sy'n seiliedig ar dystiolaeth a chyfarwyddyd ynghylch rôl cefnogaeth cymheiriaid yng ngwasanaethau cymorth bwydo ar y fron GIG Cymru. • gwneud argymhellion ynghylch modelau gwasanaeth sy'n seiliedig ar dystiolaeth ar gyfer darpariaeth leol sy'n cynnig mynediad teg at wasanaethau ar lefel arbenigol ledled Cymru. • datblygu a chytuno ar safonau ansawdd cenedlaethol o ran cymorth bwydo ar y fron ar lefel wybodus, fedrus ac arbenigol.

Camau gweithredu lleol
• adolygu lefelau gwybodaeth a sgiliau staff ar bob lefel o'r fframwaith sgiliau cenedlaethol (pan fydd wedi'i ddatblygu). • sicrhau bod y fframwaith gwybodaeth a sgiliau yn llywio disgrifiadau swyddi lleol a manylebau person ar gyfer staff perthnasol. • cynnal adolygiad o'r model gwasanaeth cymorth bwydo ar y fron lleol yn erbyn yr anghenion a nodwyd. • datblygu a disgrifio model cymorth bwydo ar y fron lleol, sy'n seiliedig ar y dystiolaeth orau sydd ar gael ac sy'n cynnig mynediad teg at wasanaethau gwybodus, medrus ac

arbenigol.

- sicrhau bod system ar waith i ystyried datblygiadau o ran cyfarwyddyd cenedlaethol, neu'r sylfaen dystiolaeth a'i chymhwyso i wasanaethau lleol.

Cam gweithredu 7

Adolygu safonau addysg presennol sy'n gysylltiedig â bwydo ar y fron a bwydo babanod yn gydnaws ag adolygiad y Cyngor Nyrsio a Bydwreigiaeth o safonau nyrsio a bydwreigiaeth. Sicrhau bod bwydo ar y fron yn elfen greiddiol o hyfforddiant bydwreigiaeth, neonatoleg, nyrsys iechyd y cyhoedd cymunedol arbenigol a phediatreg.

Camau gweithredu cenedlaethol

- datblygu gweithlu medrus a chymwys i GIG Cymru ym mhob rhan o'r gwasanaethau gofal sylfaenol ac eilaidd.
- sicrhau bod addysg cyn ac ar ôl cofrestru yn cael ei chomisiynu, sy'n mabwysiadu cymwyseddau craidd y Cyngor Nyrsio a Bydwreigiaeth mewn perthynas â chymorth, sgiliau a gwybodaeth ynghylch bwydo ar y fron.
- bydd gwasanaethau yn mabwysiadu ac yn datblygu safonau sy'n seiliedig ar dystiolaeth.

Camau gweithredu lleol

- bydd pob bwrdd iechyd yn creu ac yn cynnal gweithlu hyfforddedig mewn amgylchedd sy'n cefnogi bwydo ar y fron a bwydo babanod.
- bydd byrddau iechyd yn darparu staff hyfforddedig ar draws y system gofal iechyd mewn perthynas â bwydo ar y fron a bwydo babanod, ar dair prif lefel, sef:

  a) gwybodus
  b) medrus
  c) arbenigol

- bydd sefydliadau academaidd ledled Cymru yn safoni deilliannau dysgu addysgol o ran bwydo ar y fron a bwydo babanod.
- datblygu safonau academaidd i sicrhau cysondeb ac ansawdd y deilliannau dysgu o ran bwydo ar y fron a bwydo babanod.

Sylfaen dystiolaeth

Safonau'r Cyngor Nyrsio a Bydwreigiaeth

Cam gweithredu 8
Mae angen model sicrwydd ansawdd i osod a monitro safonau. Cafodd arfarniad dewisiadau ei arwain gan Iechyd Cyhoeddus Cymru ar y cyd â rhanddeiliaid allweddol a chytunwyd ar y dewis canlynol a ffefrir: • Dewis 2 – contract model "Unwaith i Gymru" ar draws mamolaeth, neonatoleg, ymwelwyr iechyd ac addysg sy'n cynnwys gwerthusiad o ganlyniadau bob tair blynedd. Gofynnwyd i'r Fenter Cyfeillgar i Fabanod gostio'r model hwn.

Camau gweithredu cenedlaethol
• bydd y dewis a ffefrir yn cael ei fodelu a'i gostio gan Lywodraeth Cymru ar y cyd ag Iechyd Cyhoeddus Cymru a rhanddeiliaid allweddol. • rhoddir cyngor ar ôl datblygu model sicrwydd ar gyfer y dyfodol i'r Gweinidog Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol. • ar ôl cytuno ar y model ar gyfer y dyfodol, bydd y grŵp arweinyddiaeth strategol yn goruchwylio'r gwaith o ddatblygu, gweithredu a monitro'r model sicrwydd.

Camau gweithredu lleol
• bydd byrddau iechyd yn gweithio mewn partneriaeth â'r grŵp arweinyddiaeth strategol i egluro rolau a chyfrifoldebau gweithwyr proffesiynol gofal iechyd sy'n cefnogi'r model sicrhau ansawdd, gan fanylu ar atebolrwydd proffesiynol. • bydd byrddau iechyd yn darparu data ar ganlyniadau bwydo ar y fron er mwyn cadw golwg ar hynny i fonitro tueddiadau mewn ardaloedd byrddau iechyd lleol. • bydd byrddau iechyd yn cymryd rhan yn y gwaith o ddefnyddio data ar ganlyniadau bwydo ar y fron i lywio'r broses gwella ansawdd ar lefel byrddau iechyd ac ymarferwyr unigol.

Cam gweithredu 9
Bydd angen i wasanaethau arbenigol priodol fod ar waith i gefnogi menywod i fwydo ar y fron cyhyd ag y maent yn bwriadu gwneud hynny.

Camau gweithredu cenedlaethol

Dylai fod gan yr holl fenywod yng Nghymru fynediad at gymorth arbenigol o ran bwydo ar y fron a bwydo babanod. Dylai menywod fod yn fodlon ar y gofal y maent wedi'i gael mewn perthynas â bwydo babanod. Mae'n rhaid i ymarferwyr gofal iechyd gydnabod gofal y tu hwnt i heriau cyffredin a dylai fod llwybrau gofal priodol a gytunwyd ar gyfer atgyfeirio at wasanaethau arbenigol.

Er mwyn gwireddu hyn, bydd angen y canlynol:

- cymorth cenedlaethol a gyllidir i gydgysylltu canllawiau arbenigol Cymru gyfan, e.e.: torri cwlwm tafod, canllawiau ar golli pwysau'n gynnar i famau babanod newydd-anedig.
- darparu system genedlaethol ar gyfer gwasanaethau torri cwlwm tafod, sy'n cynnwys cymorth bwydo ar y fron arbenigol, atgyfeirio, gwasanaethau arbenigol a gwasanaethau dilynol.
- datblygu mecanweithiau sicrhau ansawdd o safon uchel sy'n seiliedig ar dystiolaeth, gan gynnwys profi hygyrchedd gwasanaethau bwydo ar y fron arbenigol ym mhob bwrdd iechyd ledled Cymru.
- ymrwymiad gan y Llywodraeth ac Iechyd Cyhoeddus Cymru i gydymffurfio â'r Cod Rhyngwladol ar Farchnata Amnewidion Llaeth y Fron / creu deddfwriaeth sy'n atal hyrwyddo llaeth fformiwla mewn ffordd anfoesegol. Dylai'r holl gyrff proffesiynol yng Nghymru gydymffurfio â'r safonau hyn.
- datblygu ac asesu cynllun strategol i gydgysylltu cronfa llaeth y fron genedlaethol sy'n hawdd ei defnyddio ac yn gost-effeithiol i'r holl unedau gofal dwys neonatoleg / unedau neonatoleg / gwasanaethau mamolaeth ledled Cymru.

Camau gweithredu lleol

- bydd pob bwrdd iechyd yn datblygu cymorth arbenigol o ran bwydo ar y fron/bwydo babanod i ddiwallu anghenion lleol a darparu gofal effeithiol sydd wedi'i symleiddio i deuluoedd sy'n cael eu hatgyfeirio gan unrhyw weithiwr proffesiynol gofal iechyd. Mae'n rhaid i hyn gynnwys cymorth drwy gydol y daith bwydo babanod.

- sicrhau bod ymarferwyr yn ymwybodol o'u cyfyngiadau pan fydd anawsterau o ran bwydo ar y fron a bwydo babanod y tu hwnt i heriau cyffredin a'u harbenigedd clinigol.

Cam gweithredu 10
Datblygu a gweithredu dull cyfathrebu ynghylch bwydo ar y fron sydd wedi'i greu ar y cyd, yn gyson ac yn seiliedig ar dystiolaeth er mwyn sicrhau newid cymdeithasol a normaleiddio bwydo ar y fron yng Nghymru.

Camau gweithredu cenedlaethol
• bydd Iechyd Cyhoeddus Cymru yn arwain y gwaith o gyfuno'r sylfaen dystiolaeth bresennol sydd ar gael ynghylch manteision bwydo ar y fron mewn gwledydd ag incwm uchel a throsi hyn yn ddatganiadau tystiolaeth hygyrch i'w defnyddio ar draws y system. • bydd prosiect gwybodaeth i rieni Cymru yn sicrhau bod gwybodaeth i rieni yn cefnogi amcanion y Cynllun Gweithredu Strategol ar Fwydo ar y Fron wrth iddo gymryd lle 'Naw Mis a Mwy'. • bydd Iechyd Cyhoeddus Cymru yn cydweithio â rhanddeiliaid i sicrhau bod y canllawiau arfer gorau yn cael eu dilyn er mwyn llunio gwybodaeth ar y cyd ynghylch bwydo ar y fron yng Nghymru. • bydd Iechyd Cyhoeddus Cymru yn sicrhau bod gwybodaeth sy'n seiliedig ar dystiolaeth i gefnogi bwydo ar y fron ar gael drwy wefan Pob Plentyn Cymru. • bydd Iechyd Cyhoeddus Cymru, Llywodraeth Cymru, byrddau iechyd a'r trydydd sector yn cydweithio i sicrhau bod gwybodaeth gyson, hygyrch a dwyieithog, sy'n seiliedig ar dystiolaeth, ar gael i gefnogi bwydo ar y fron. • bydd Iechyd Cyhoeddus Cymru yn adolygu'r dystiolaeth ynghylch camau gweithredu effeithiol i hyrwyddo cychwyn bwydo ar y fron, gan ddefnyddio dulliau arfer gorau o ran newid ymddygiad a marchnata cymdeithasol a gwneud argymhellion ynghylch gweithredu, yn rhan o'i raglen 10 Cam i Bwysau Iach. • bydd Llywodraeth Cymru ac Iechyd Cyhoeddus Cymru yn ystyried yr angen am well arweiniad a monitro o ran Cod Rhyngwladol Sefydliad Iechyd y Byd ar Farchnata Amnewidion Llaeth y Fron yng Nghymru.

Camau gweithredu lleol
• bydd byrddau iechyd yn cydweithio â'r prosiect gwybodaeth i rieni Cymru gyfan i leihau dyblygu a chynyddu cyfathrebu cyson ynghylch bwydo ar y fron. • bydd byrddau iechyd yn cydweithio â phartneriaid lleol i ddosbarthu gwybodaeth eglur a chyson sy'n seiliedig ar dystiolaeth ynghylch bwydo ar y fron mewn cymunedau lleol. • bydd byrddau iechyd yn sicrhau bod yr holl rieni sy'n bwydo ar y fron yn cael eu cyfeirio at gyngor a gwybodaeth annibynnol â sicrwydd ansawdd, sy'n seiliedig ar dystiolaeth, ynghylch bwydo ar y fron. • bydd byrddau iechyd drwy eu partneriaethau strategol lleol yn gweithio i sicrhau bod unrhyw gyfathrebu torfol neu weithgarwch marchnata ar gyfer y cyhoedd yn cael ei lywio gan arferion gorau o ran gwyddoniaeth ymddygiadol ac arferion marchnata cymdeithasol, a'i fod yn ystyried y cyfle i gyfannu gweithredu ar lefel genedlaethol lle

bo'n briodol. • bydd byrddau iechyd yn sicrhau bod mecanweithiau effeithiol ar waith ganddynt i fonitro cydymffurfiaeth â'r Cod Rhyngwladol ar Farchnata Amnewidion Llaeth y Fron.

Sylfaen dystiolaeth
Cod Rhyngwladol Sefydliad Iechyd y Byd ar Farchnata Amnewidion Llaeth y Fron 1981 https://www.who.int/nutrition/publications/infantfeeding/9241541601/en/ Iechyd Cyhoeddus Cymru – Dadansoddiad Ymddygiadol o Fwydo ar y Fron (2019)

Cam gweithredu 11
Gweithio i leihau anghydraddoldebau o ran bwydo ar y fron yng Nghymru, drwy well monitro, adrodd a gweithredu i ddylanwadu ar arferion cymdeithasol.

Camau gweithredu cenedlaethol
• bydd Iechyd Cyhoeddus Cymru yn datblygu cynllun gweithredu i hyrwyddo normaleiddio bwydo ar y fron, yn seiliedig ar y dadansoddiad ymddygiadol sydd ar gael ar hyn o bryd. • bydd Iechyd Cyhoeddus Cymru yn cydweithio â phartneriaid academaidd i gomisiynu a datblygu ymchwil i lywio camau gweithredu ynghylch lleihau anghydraddoldebau o ran cyfraddau bwydo ar y fron yng Nghymru. • bydd y grŵp strategol yn goruchwylio gwaith i ddatblygu canllawiau ar rôl dylanwad cymheiriaid, cefnogaeth cymheiriaid a rhwydweithiau cymheiriaid wrth hyrwyddo cychwyn a pharhau i fwydo ar y fron. • bydd Llywodraeth Cymru ac Iechyd Cyhoeddus Cymru yn sicrhau bod cydnabyddiaeth briodol yn cael ei rhoi i greu arferion cymdeithasol newydd o ran bwydo ar y fron mewn rhaglenni gwaith cenedlaethol sy'n seiliedig ar leoliadau, e.e. Rhwydwaith Cynlluniau Ysgolion Iach Cymru; Cymru Iach ar Waith.

Camau gweithredu lleol
• bydd timau iechyd y cyhoedd lleol yn sicrhau bod partneriaethau strategol lleol yn deall patrymau anghydraddoldebau bwydo ar y fron yn eu cymunedau lleol. • dylai byrddau partneriaeth rhanbarthol, byrddau gwasanaethau cyhoeddus a phartneriaethau strategol eraill sy'n berthnasol i'r blynyddoedd cynnar adolygu'r camau gweithredu i wella cyfraddau bwydo ar y fron yn rhan o asesiad parhaus o anghenion, gan ganolbwyntio'n bendant ar anghydraddoldebau, a sicrhau bod camau gweithredu sy'n seiliedig ar dystiolaeth yn cael eu cynnwys mewn cynlluniau lleol. • dylai byrddau iechyd adolygu anghydraddoldebau o ran cyfraddau bwydo ar y fron ar bob pwynt mesur a gweithio i leihau amrywiadau.

Sylfaen dystiolaeth
Dangosyddion Data Mamolaeth Cymru http://www.nwisinformationstandards.wales.nhs.uk/sitesplus/documents/299/20160629-DSCN%202016%2002-Maternity%20Indicators%20Data%20Set-Final%20v1.1.pdf Fframwaith Canlyniadau Iechyd y Cyhoedd https://public.tableau.com/views/PHOF2017LAHB-HAFAN/LAHB?:embed=y&:showVizHome=no Gwella'r bwriad i fwydo ar y fron mewn cymunedau sydd â chyfraddau isel o ran bwydo ar y fron yng Nghymru Dulliau gweithredu sy'n seiliedig ar asedau o ran bwydo ar y fron

Cam gweithredu 12
Sicrhau bod ymchwil, gwerthuso a thystiolaeth yn llywio camau gweithredu i wella cyfraddau bwydo ar y fron yng Nghymru.

Camau gweithredu cenedlaethol
• bydd Iechyd Cyhoeddus Cymru yn sefydlu grŵp datblygu ymchwil i ysgogi ymchwil i feysydd blaenoriaeth o ran bwydo ar y fron yng Nghymru. • bydd Iechyd Cyhoeddus Cymru yn cydweithio â rhanddeiliaid i nodi cyfleoedd i hyrwyddo trosglwyddo a defnyddio gwybodaeth i sicrhau bod camau gweithredu yn cael eu llywio gan y dystiolaeth ryngwladol orau sydd ar gael. • bydd y grŵp strategol yn datblygu ac yn cytuno ar fodel rhesymeg a fframwaith gwerthuso.

Camau gweithredu lleol
• bydd byrddau iechyd yn sicrhau bod camau gweithredu i hyrwyddo bwydo ar y fron yn seiliedig ar y dystiolaeth orau sydd ar gael ynghylch yr hyn sy’n gweithio. • bydd byrddau iechyd yn sicrhau bod yr holl gamau gweithredu yn cael eu monitro a’u gwerthuso’n briodol a bod dysgu yn cael ei rannu â phartneriaid a’r system ehangach.

Cam gweithredu 13
Bydd camau gweithredu i hyrwyddo bwydo ar y fron yn defnyddio arferion gorau o ran sicrhau newid ar raddfa fawr, gan gynnwys dulliau gwella ansawdd.

Camau gweithredu cenedlaethol
• bydd rhaglen gwella ansawdd Iechyd Cyhoeddus Cymru, 1000 o Fywydau, yn ystyried cyfleoedd ar gyfer rhaglen wella genedlaethol i gynyddu cyfraddau bwydo ar y fron ar ôl 10 diwrnod ac wedi hynny. • bydd Iechyd Cyhoeddus Cymru yn datblygu canllawiau ac yn darparu hyfforddiant ynghylch dulliau newid ar raddfa fawr o ran gwella iechyd y boblogaeth.

Camau gweithredu lleol
• bydd byrddau iechyd yn cefnogi bydwragedd ac ymwelwyr iechyd wrth gael hyfforddiant mewn dulliau gwella ansawdd, e.e. gwobr arian Gwella Ansawdd gyda'n Gilydd (IQT). • bydd byrddau iechyd yn cymryd rhan mewn mentrau gwella ansawdd a arweinir yn genedlaethol. • bydd byrddau iechyd yn cefnogi ymarferwyr wrth ymgymryd â phrosiectau gwella ansawdd lleol.